

تأثیر وجود و گسترش آرامستان بر محله‌های همجوار آن؛

(مورد پژوهی: آرامستان امامزاده سلطان ابراهیم، شهر قوچان)

The Effect of the Existence and Expansion of a Cemetery on Its
Adjacent Neighborhoods

(Case study: of Imamzadeh Soltan Ebrahim Cemetery of Quchan City)

سمانه جلیلی صدر آباد^۱ (نویسنده مسئول)، شادی شکری یزدان آباد^۲

تاریخ ارسال:	تاریخ بازنگری:	تاریخ پذیرش:	تاریخ انتشار آنلاین:
۱۳۹۷/۱۲/۱۵	۱۳۹۸/۰۶/۰۹	۱۳۹۸/۱۰/۲۱	۱۳۹۸/۱۱/۳۰

چکیده

آرامستان‌ها به‌عنوان منزلگاه نهایی انسان‌ها می‌باشند. روند روزافزون جمعیت موجب افزایش شمار فوت‌شدگان می‌شود. جهت حل این معضل روش‌هایی نظیر چندطبقه کردن قبرها، افزایش تعداد و گسترش فیزیکی آرامستان‌ها مورد توجه می‌باشد. آرامستان امامزاده سلطان ابراهیم قوچان یکی از مواردی است که در سال‌های اخیر، گسترش پیدا کرده است. در نتیجه آرامستان تأثیراتی بر محله‌های همجوار خود گذاشته که نیازمند بررسی است. لذا این آرامستان مورد مطالعه قرار گرفته است. هدف این مقاله بررسی تأثیرات آرامستان‌ها بر بافت همجوار آن‌ها می‌باشد. پژوهش به لحاظ نوع، کاربردی و روش مورد استفاده کیفی است. برای تدوین شاخص‌ها از تکنیک دلفی در دو راند استفاده شده است. ابتدا با استفاده از روش دلفی (۱۰ نفر متخصص) به بررسی شاخص‌های مهم، پرداخته سپس ۲۱ عدد مصاحبه عمیق به صورت تصادفی با ساکنین و کاسب‌های محله (شامل ۵۲ درصد مرد و ۴۸ درصد زن و ۴۳ درصد بین ۲۰-۳۹، ۳۹-۴۰، ۴۰-۵۹ و ۱۹ درصد بالای ۶۰ سال) انجام گرفت. نتایج به دست آمده از بررسی در این پژوهش نشان می‌دهد که وجود یا گسترش آرامستان بر ابعاد مختلف بافت همجوار تأثیر گذار است. تأثیرات آرامستانها عمدتاً در زمینه ترافیک و دسترسی (ویژه ایام خاص)، مشکلات روانی و ترس (به خصوص در بین زنان)، مشکلات زیست‌محیطی، سروصدا، یکنواختی بصری است. دیدگاه افراد نیز بر موارد یاد شده موثر است. بنابراین برنامه‌ریز شهری می‌بایست با رعایت حد فاصله مطلوب، شعاع دسترسی‌ها، کاربری‌های همگرا، برنامه‌های نظارتی، افزایش فضای سبز و غیره، از میزان جلوه نامناسب این فضا در دیدگاه عمومی بکاهد. همچنین از طریق پیوند این محیط و بافت اطراف، این فضا را نظیر آیین گذشته تبدیل به فضای جمعی کند.

واژه‌های کلیدی:

محله‌های همجوار، اثرات فیزیکی - اجتماعی و اقتصادی - زیست محیطی و منظر، آرامستان قوچان.

۱. استادیار، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران. s_jalili@iust.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران. shokri_sh@arch.iust.ac.ir

۱- مقدمه

لذا همانطور که اشاره شد، یکی از راههای پاسخگویی به نیاز به قبر، گسترش آرامستان‌های قدیمی می‌باشد. از طرف دیگر تأثیر آرامستانها را می‌توان بر کل شهر و یا محله‌های همجوار آن، در بازه‌های زمانی کوتاه‌مدت و بلندمدت، تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم بررسی کرد؛ در مقاله پیش رو هدف بررسی تأثیرات آرامستانها و گسترش آنها بر محلات همجوار آنها می‌باشد. پرسش‌های پژوهش شامل موارد زیر می‌باشد:

- تأثیر وجود آرامستانها بر محلات همجوار آن به لحاظ ابعاد متفاوت کالبدی، اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی، منظر به چه صورت است؟
 - تأثیر گسترش آرامستانها بر محلات همجوار آن (شهروندان) به لحاظ ابعاد متفاوت کالبدی، اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی، منظر به چه صورت است؟
- به طور کلی آرامستانها در گذشته در مکان‌هایی مانند کنار مساجد و امامزاده‌ها شکل می‌گرفتند و جزء فضاهای شهری محسوب شده و همچون به عنوان فضای مفرح شهری استفاده می‌شدند. از طرف دیگر قطع ارتباط با مرگ در شهرها باعث شده مراسم سوگواری که در گذشته یکی از مراسم مهم اجتماعی برای جامعه ما بود، امروزه از اهمیت افتاده و رونق گذشته را نداشته باشند. در نتیجه آرامستانها عملکرد قبلی خود را از دست داده اند. مطالعات متنوعی در مورد آرامستانها شده است که در ادامه مطالعات صورت گرفته مورد بررسی و در جدول ۱ خلاصه‌وار اشاره می‌شود:

داشتن فضایی برای نگهداری پیکر بی‌روح انسان در شهرها، موجب شکل‌گیری فضایی به نام آرامستان می‌شود. جایی که در گذشته مورد احترام بوده و در ساختار اصلی شهر وجود داشته؛ چرا که ارتباط بین دنیای زندگان و مردگان بسیار بیشتر بوده است. امروزه به دلیل ترس از پدیده مرگ و عدم ارتباط بین شهرها و آرامستانها، این فضاها به عنوان فضایی متروک شناخته می‌شوند. اهمیت فضای آرامستانها در حدی است که برخی از صاحب نظران آغاز یکجانشینی را دفن کردن مردگان و ساختن آرامستانها در مکانی مشخص می‌دانند. آرامستانها از جمله فضاهای شهری‌اند که شهروندان در آنجا خود را در حدفاصل دودنیای زندگی و مرگ می‌بینند. در طراحی این مکانها باید تلاش کرد علاوه بر دفن مردگان محیط مناسبی ایجاد شود که التیامبخش شهروندان باشد و فضای تأملی را برای آنها فراهم کند. با این وجود عمده پژوهش‌های انجام شده در این زمینه به موضوعاتی مانند مکانیابی آرامستانها و مناظر فرهنگی و تاریخی آنها پرداخته‌اند و کمتر به تأثیرات آرامستانها بر بافت مجاور پرداخته شده است. از طرفی نیز توسعه روزافزون شهرنشینی باعث گسترش دامنه شهرها شده است. افزایش جمعیت، به‌نوبه خود موجب افزایش آمار مرگومیر می‌شود. لذا تعداد بیشتری قبر و آرامستان به عنوان خدمات شهری موردنیاز می‌باشد. این موضوع به طرق مختلفی نظیر گسترش آرامستانهای قدیمی، ایجاد آرامستانهای جدید، چندطبقه کردن قبرها و غیره امکان‌پذیر می‌باشد.

Table 1: Previous studies related to Cemeteries

The contents are stated	The authors' names	Year
In a study entitled "The Impact of Cemeteries on the Environment and Public Health", they addressed this issue.	Üçisik and Rushbrook	1998
In a study entitled "Cemetery Placement Strategies in Cities of the Country", the researcher first reviews cemeteries plans for comprehensive urban plans and then describes cemeteries location criteria and the different stages of defining and applying layers.	Ahmad Farhadipour	2009
In an article titled "Environmental and legislative aspects concerning existing and new cemetery planning", the environmental factors of Cemeteries and in particular the impact of burial methods on them are discussed.	Arnold Santarsiero et al.	2000
In an article entitled "Planning for the disposal of the dead" the researchers have addressed this issue and believe that just as planners plan for the living in the city, proper planning must be done for the dead.	Basmajian and Coutts	2010
In the article "Integrating AHP Model and IO Logic into GIS for New Urban Equipment Placement", Hierarchical analysis (AHP) Model and (Index Overlay) Logic using GIS were combined to present a model for urban equipment location including cemeteries in the city. This model is then applied to the city of Sanandaj to select the most suitable construction site for cemeteries.	Habibi and Koohsari	2011
In an article entitled "How to Improve the Status of Cemeteries in the Socio-Cultural Dimensions of Sustainable Urban Development in Iran", they first focus on the cultural aspect of sustainable development. Then, with an understanding of the social and cultural role of cemeteries in the city, along with awareness of the social, cultural and	Saeed Haghiri and Yalda Shooohani zad	2011

The contents are stated	The authors' names	Year
environmental aspects of sustainable development, they have discussed ways to promote the role of cemeteries in Iranian cities towards achieving sustainable development.		
In the study "Role of Environmental Characteristics In Optimum Location of Regional Cemetery in The Functional Urban Area Compact of Nour -Royan- Izadshahr, Mazandaran Province ", the researchers investigate the role of environmental factors in determining optimal location of regional cemeteries in Noor-Royan-Izadshahr practical urban areas, Mazandaran province.	Ismaili et al.	2011
In a study entitled, "Multi criteria decision making based on DEMATEL and ANP techniques to select the optimum location for cemeteries, Isfahan City, Iran" the social, economic and environmental criteria are considered for locating cemeteries.	Taheri et al.	2014
In a study titled "The Study of the Process of Matching Tombs and Monuments with Iranian-Islamic Culture", the researchers have addressed the fact that there was no significant tradition of tombs before Islam, but with the advent of Islam, this type of architecture gradually entered the architectural cycle, which is in terms of importance and number are after mosques. The earliest tombs in Iran were domed rectangular buildings, but by the end of the fourth century AH. they gained their image despite the towering tombs, and it was in the Seljuk era this form was the dominated form. The tombs were built and evolved in every era inspired by the earlier period.	Goodarzi, Ghaffari Nikkho	2014
In an article entitled "Urban cemetery planning and the conflicting role of local and regional interests" through a case study of four areas, they have examined the past and present problems of planning Australian Sydney cities, and have finally concluded that a concurrent view of regional interests must be made, and there are different expectations and plans for the type of cemeteries.	P.j. Davies; G. Bennett	2015
In the study "Evaluation of Necessity of Environmental Impact Assessment of Cemeteries ", investigated the necessity of evaluating environmental impacts of cemeteries has. Been investigated.	Avishan et al.	2015
The article Planning and Development of Tourism in the Historic, Cultural and Religious Takht Foolad Cemeteries" deals with the planning and development of tourism in the historical, cultural and religious Takht Foolad.	Zahedi et al.	2015
In an article titled "City cemeteries as cultural attractions Towards an understanding of foreign visitors' attitude at the National Graveyard in Budapest" ", the researcher aims to relocate urban cemeteries in tourism offerings and demonstrates their value as cultural tourism products that can enrich the experience of visitors.	Brigitta Pécsek	2015
In a study called "Vertical cemeteries", it has been asked whether Vertical cemeteries are suitable for burying the dead in urban areas.	Wahyu P. Hariyono	2015
In an article entitled "Place For Death, Reconnaissance Potential Area For Cemetery In Shiraz", the criteria needed to locate and adaptation to the measures mentioned above in line with Shiraz urban complex design is investigated and is identified via weighted combinations of relevant layers..	Goli et al.	2016
In a study entitled "Using Fuzzy Logic Functions in GIS for Site Selection of Urban Cemeteries in Pars Abad (Ardebil Province)" due to insufficient capacity of existing cemeteries, the new cemetery locating has been done by fuzzy logic in Arc GIS format.	Gholam Ali Khmer and Vahid Pasban Isalou	2016
In the study " Cultural and Social Landscapes of Milan Monumental Cemetery Based on an Urban Public Open Space Approach " examines the cultural and social landscapes of Milan cemeteries with urban open space approach	Behzad Masodiasl	2016
In the article "Using Fuzzy Delphi Analytic Hierarchy Process and Geographic Information System in Cemetery Site selection (GIS)(Case Study: Likak City)"the cemetery has been located using Fuzzy Delphi Analytical Hierarchy and GIS.	Rezai et al.	2018
The article "Principles of Architecture of Tombs in Iran" points to some of the common principles of tomb architecture in spite of the fundamental differences in different periods, forms, and roles.	Massoudi asl et al.	2018

می‌رسد در ارتباط با تأثیرات آرامستان‌ها بر بافت اطراف مطالعه محدودی فقط در ارتباط با بعد زیست‌محیطی و به صورت اجمالی پرداخته شده است. در مطالعات طاهری و همکاران (۱۳۹۲)، همچنین مطالعات گلی و همکاران

با توجه به بررسی‌های انجام شده، می‌توان بیان کرد که بیشتر مطالعات در زمینه آرامستان به موضوعاتی مانند مکانیابی بهینه، مناظر فرهنگی و اجتماعی و تاریخی، نقوش و تزیینات سنگ‌نوشته‌ها و غیره اشاره کرده اند؛ اما به نظر

میان شهر و آرامستان‌ها، آرامستان‌ها به عنوان کاربری ناسازگار شهری شناخته می‌شوند و بسیاری از آرامستان‌های درون شهرها متروکه شده‌اند» (کاظمی، ۱۳۹۵: ۶۸).

۲-۴- آرامستان‌ها و آینده شهری:

«آرامستان در ایران یکی از عناصر مهم شهری بوده زیرا که مکان و موقعیت این عوامل با اعتقادات مردم مسلمان ایران ارتباط مستقیم پیدا میکند زیارت قبور و فاتحه خواندن برای آنها از جمله اهداف مهم و مستحب مسلمانان است، که میتوانست تأثیر مطلوبی بر روحیه افراد بگذارد» (گلی و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۴ به نقل از کوهساری و حبیبی، ۱۳۸۵). «چنین پیش‌بینی می‌شود که تکمیل ظرفیت آرامستان‌ها در دهه آتی مشکلات عظیمی برای شهرهای بزرگ به وجود خواهد آورد؛ که منجر به ایجاد آرامستان دوم و سوم در شهرها می‌شود و به دنبال آن شهرها علاوه بر مشکل تکمیل ظرفیت آرامستان‌ها با مسائلی هم چون دسترسی و کمبود فضا مواجه خواهند شد. از طرفی نحوه برخورد طرح‌های شهری در ایران با مسئله آرامستان متأسفانه درست نمی‌باشد. این گونه به نظر می‌رسد که در اکثر برنامه‌های توسعه‌ای شهرها به آرامستان به عنوان مکانی صرفاً عملکردی همچون محل دفن زباله و تصفیه خانه آب برخورد شده است که باید به دورترین مکان منتقل شود» (گلی و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۴ به نقل از حقیر و شوهانی‌زاده، ۱۳۹۰).

«آرامستان شهری تکه‌ای از شهر است که در آن فضایی که به نظر می‌رسد خیلی فراموش شده، در حال رشد است. در شهرهای بزرگ، جایی که هیچ جای خالی بیشتر در مرکز شهر وجود ندارد، تأسیس دفن جدید به حاشیه یا حومه گسترش یافته است. معمولاً آرامستان‌ها با اولویت کمتری از طراحی مورد توجه هستند. به نوعی فراموش می‌شود که این فضا هر روز بزرگتر و بزرگتر می‌شود. خانه‌ها قابل فشرده سازی، دفاتر به اشتراک گذاشته شده، فروشگاه‌ها قابل انباشت هستند، اما آرامستان‌ها بدین صورت نیستند. تعداد مرگ را می‌توان کاهش داد، اما آنچه دفن شده است نمی‌تواند جایگزین شود. آرامستان امکان دیگری ندارد جز "گسترش". زمین همیشه در این نوع شناسی دائماً مورد تقاضا خواهد بود.» (Hariyono, 2015: 201-202).

۲-۵- همجواری‌های مناسب و نامناسب آرامستانها در شهر

کاربری‌های مختلف دارای همجواری‌های مناسب هستند. چراکه سازگاری کاربری‌ها یکی از موضوعات مهم در مسائل شهری می‌باشد که به‌طور مستقیم با کیفیت زندگی شهری در ارتباط است.

(۱۳۹۵) به برخی مشکلات این همجواری‌ها پرداخته است و تاکنون به موضوع اثرات آرامستان بر محله‌های همجوار آن پرداخته نشده است. لذا این مقاله می‌تواند در پژوهش و کاربرد نقطه آغازی در راس پژوهش‌های بعدی باشد.

۲- مرور ادبیات

۲-۱- تعریف آرامستان

«آرامستان- در تعریف دقیق- عامل اصلی و آغازگر معماری و ایجاد فضایی فرهنگی در شهرهاست. بسیاری معتقدند که معماری با آرامگاه و مقابر آغاز می‌گردد» (نوروزی فرد، ۱۳۸۵: ۱). «ساخت مقابر در معماری دوران اسلامی به عنوان جلوه ای از باورها و آیینهای مربوط به پساداشت مردگان، توأم با سایر بناهای مذهبی دیگر از جمله مساجد آغاز شد و تقریباً به موازات آن پیش رفت» (حسینی، ۱۳۸۹: ۵۸).

۲-۲- آرامستان و شهر

«آرامستان‌ها به عنوان یکی از فضاهای تجهیزاتی شهری نقش مهمی در ساختار شهری دارند و لازم است که به تأثیرات آرامستان‌ها بر ساختار شهری و آینده شهری، همچنین همجواری‌های مناسب و نامناسب این فضاها در برنامه‌ریزی شهری توجه شود. «به دلیل کارکرد و وسعت آنها، آرامستان‌ها مسائل عمومی را مطرح می‌کنند. اول، محتویات حساس آنها، برخلاف اکثر کاربری‌های دیگر زمین، باعث ایجاد زمین دفن ثابت و دائمی شده است. دوم، هنگام گسترش و ساخت، تأسیسات دفن اغلب به عنوان مزاحمت تلقی می‌شوند. سوم، خاکسپاری هم عوامل بیرونی محیطی مثبت و هم منفی ایجاد می‌کند. چهارم، تعداد مرگ و میرهای بیشتر در دهه‌های آینده، اسکان بقایای انسانی را برای جوامع دشوارتر خواهد کرد، به ویژه اگر نیاز به خاکسپاری داشته باشند.» (Basmajian and Coutts, 2013: 306).

۲-۳- آرامستان و ساختار شهری

«آرامستان‌ها، بخشی از ساختار شهر هستند که به واسطه قدمت و عملکردی که دارند، معرف بخشی از خاطرات ساکنان و همچنین شهر هستند. در توجه به مسأله مرگ، و به تبع آن آرامستان رویکردهای مختلفی وجود دارد. برخی مرگ را پدیده ای ترسناک و نازیبا می‌دانند و در نتیجه معتقد به دور بودن آرامستان‌ها از محل زندگی زندگان هستند و برخی آن را بخشی از چرخه طبیعت می‌دانند و می‌پذیرند. در گذشته، مردگان مورد احترام بودند و آرامستان نیز در ساختار اصلی شهر حضور داشت و ارتباط میان دنیای زندگان و مردگان برقرار بود، امروزه به واسطه‌ی مذموم شدن و ترس از پدیده مرگ و عدم ارتباط

- ساماندهی کاربری‌های اطراف آرامستان‌ها نیز در صورت برنامه ریزی صحیح می‌تواند جنبه‌های تفریحی، گردشگری و فرهنگی شهر را تقویت نماید. در استانداردهای شهرسازی همجواریهای مناسب و نامناسب آرامستان‌ها مورد بررسی قرار گرفته است که در بخش زیر تشریح می‌شود.
 - همجواری‌های مناسب با آرامستان:
 - فضاهای باز و سبز، راههای ارتباطی خارج شهر، اراضی مخالف با جهت وزش باد به سوی شهر
 - همجواریهای نامناسب با آرامستان:
 - تأسیسات بهداشتی، مراکز آموزشی، صنعتی و کارخانه‌ها، مسکونی، درمانی، تأسیسات آب، اراضی موافق با جهت وزش باد به سوی شهر (شیعه، ۱۳۸۶: ۲۰۴؛ طاهری و همکاران، ۱۳۹۲: ۴۶۷ به نقل از عمرانی ۱۳۹۰؛ رضایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۷۰).
- ۲-۶- تأثیر آرامستان‌ها بر بافت اطراف**
- در ارتباط با تأثیر آرامستانها بر بافت اطراف مطالعات مستقیمی انجام نشده است، لیکن با توجه به عوامل و عناصری که در مکانیابی آرامستان‌ها تأثیر دارد و همچنین با توجه به سایر یافته‌های تجربی در این زمینه، به نظر می‌رسد که وجود آرامستان‌ها و یا گسترش آن‌ها می‌تواند دارای تأثیراتی بر بافت مجاور خود باشد. برای بررسی تأثیرات آرامستان بر محله‌های همجوار آن با استفاده از تکنیک دلفی، معیارها و شاخص‌های مهم از نظر متخصصین بررسی شد که در زیر به شرح آن پرداخته خواهد شد.
- ❖ بعد عملکردی- کالبدی:
- شبکه حمل‌ونقل و ترافیک و دسترسی و گره‌های ترافیکی
 - کاربری بافت مجاور (همگرایی کاربری‌های اطراف) و تداخل عملکردها
 - شعاع دسترسی و سرانه‌ها
 - نظام مسکن
 - زیرساخت‌های شهری خصوصاً منابع آب و فاضلاب مجاور
 - الگوهای کالبدی محله
 - بناهای تاریخی
 - نماد و شاخص هویتی محله
 - ایجاد فضاهای ایزوله
 - نفوذپذیری (به علت درشت‌دانه بودن آرامستان و گسترش آن)
 - فرصت برای توسعه مجدد در محدوده اطراف
- تراکم و سرانه
 - امکان ساخت و ساز غیر مجاز
- ❖ **بعد اقتصادی:**
- قیمت زمین‌های اطراف
 - ساکن شدن اقشار با درآمد پایین‌تر
 - وضعیت اقتصادی (ساکنان محله و کاسبان و...)
 - جذب گردشگر مذهبی
 - وضعیت شغلی (به وجود آمدن مشاغل کاذب، تغییر شغلی، درآمد و...)
 - به وجود آمدن مسائل ثبتي مانند وقفی بودن
 - اختصاص دادن اراضی کاربری‌های سودآور محله‌ای به خود
 - ایجاد فرصت شغلی مانند فروش گل، گلاب، خرما و غیره
- ❖ **بعد اجتماعی و روانی**
- عوامل روانی شامل: تأثیرات ناخوشایند سوگواری در روحیه افراد و مشکلات روحی مانند افسردگی و احساس ترس از محیط
 - جابه‌جایی ساکنین قبلی و ساکن شدن افراد با طبقات اجتماعی و سطح سواد پایین‌تر
 - مشارکت اجتماعی (در برخی افراد سبب افزایش مشارکت اجتماعی به دلیل دفن عزیزان در آرامستان می‌شود و در برخی دیگر کاهش مشارکت اجتماعی به دلیل جابه‌جایی (مهاجرت) ساکنین قبلی)
 - کاهش امنیت به دلیل تردد افراد غریبه، احتمال تجمع افراد بی‌خانمان و معتاد و امکان بروز ناهنجاری‌های اجتماعی
 - حس تعلق افراد به محیط
 - رضایت از سکونت
 - یادآوری زندگی پس از مرگ و حس آرامش به دلیل پی بردن به ویژگی فانی دنیا
 - شکل‌گیری روابط اجتماعی در بین افراد سر مزار
 - سنن و آداب گذشته
 - ایجاد علقه با کالبد محلات در ساکنین
 - بهره بردن از فضای آرامستان به مثابه فضای جمعی
 - ایجاد گسست اجتماعی
 - مطلوبیت و کیفیت اجتماعی سکونت
- ❖ **بعد زیست‌محیطی:**
- آلودگی صوتی
 - آلودگی هوا بر محیط شهری و انسان
 - آلودگی آب‌های سطحی و زیرزمینی

مقاله، روش کیفی است. برای تدوین شاخص‌ها از تکنیک دلفی استفاده شده و از نظرات ۱۰ نفر اساتید دانشگاه در این زمینه کمک گرفته شده است. پس از استخراج شاخص‌ها، به منظور بررسی تأثیرات آرامستان بر محله‌های همجوار آن از تکنیک مصاحبه عمیق با مراجعه‌کنندگان، ساکنان و کاسبان استفاده شده است. در مجموع با ۲۱ نفر از افراد با استفاده از روش گلوله برفی مصاحبه شده است.

۴- نمونه مطالعاتی

شهر قوچان یکی از شهرستان‌های استان خراسان است. یکی از جاذبه‌های گردشگری در مجاورت این شهر، امامزاده سلطان ابراهیم (ع) در نقطه ورودی به خراسان رضوی و در ۱۲ کیلومتری شمال غربی مسیر قوچان به فاروج واقع شده است. لازم به ذکر است که در صحن امامزاده سلطان ابراهیم آرامستان و مقبره‌های از دست‌رفتگان قرار گرفته است و در جوار آن نیز به تازگی آرامستان در حال گسترش می‌باشد (تصویر ۱). کاربری‌های مجاور آرامستان نیز شامل کاربری‌های تجاری (خرده فروشی)، کاربری مسکونی و پارکینگ همگانی و اراضی بایر و راه‌های ارتباطی با خارج از شهر می‌باشند، که به طور عمده فعالیت‌هایی نظیر سوپرمارکت، تایپ و تکثیر (چاپ اعلامیه)، سالن پذیرایی و راه‌های ارتباطی سازگار، اما کاربری‌های مسکونی ناسازگار هستند.

- مشکلات بهداشتی
- آلودگی خاک
- جهت وزش باد
- آلودگی‌های ناشی از دفع فاضلاب
- مخاطرات بهداشتی
- توسعه فعالیت‌های آلاینده در اطراف آرامستان

❖ بعد زیبایی‌شناختی و منظر

- رابطه بین فضا و توده در محدوده آرامستان (غلبه فضا بر توده)
- جداره و تنوع بصری (یکنواختی جداره شهری در مجاورت آرامستان و یا تنوع بصری)
- اغتشاش بصری
- فضای سبز داخل و بیرون آرامستان و تأثیر بر گیاهان اطراف
- استفاده از عناصر آشنا با ذهن ساکنان
- آلودگی بصری (ناشی از ریخته شدن زباله‌ها و نذورات افراد)
- پیوستگی و تداوم بافت شهری

۳- روش انجام پژوهش

تحقیق حاضر به لحاظ نوع تحقیق از انواع تحقیقات کاربردی است. کاربردی به این خاطر که درصد رفع اشکال یا حل مسئله‌ای در جامعه است. روش مورد استفاده در این

Fig. 1 Location of Sultan Ebrahim's Imamzadeh and cemeteries Existing Status and Extension Range (Source: Satellite Image, 2018: September)

امامزاده به‌عنوان عنصر هویت‌بخش به بافت محدوده باقی‌مانده است (تصویر ۲).

لازم به ذکر است که در گذشته در مجاورت این امامزاده عناصری تشکیل‌دهنده هسته محلات نظیر حمام و راسته بازار و آب انبار وجود داشته است؛ اما در زمان حال تنها

Fig. 2 Space of Imamzadeh and cemeteries

کاربری‌های مجاور با بافت آرامستان نیز شامل سوپرمارکت، فروش لباس، جوشکاری، تایپ و تکثیر، آژانس، سالن پذیرایی و املاک و آرایشگاه بانوان می‌باشد. کاربری‌هایی نظیر گل فروشی و سنگ‌قبر نیز در مجاورت آرامستان وجود ندارد و مصاحبه‌شوندگان به کمبود خدمات در این محدوده اشاره کرده‌اند.

درصد بالایی از مصاحبه‌شوندگان اظهار داشته‌اند که با گسترش آرامستان مردم بومی از این محدوده نرفتند، دلایل این امر نیز سنت‌های موجود، پذیرش حقیقت مرگ و زندگی از دوران کودکی در این محل است. درصد محدودی از افراد نیز که از محیط خود ناراضی بودند با این وجود محل زندگی خود را ترک نکرده‌اند. به علاوه موارد فوق ساختمان‌ها و ساکنان جدید نیز به این محله اضافه شده‌اند.

در بین مصاحبه‌شوندگان، هیچ یک آدرس محل سکونت خود را از طریق آرامستان (به عنوان نشانه) نمی‌دهند. این موضوع نشان می‌دهد آرامستان برای آنها تبدیل به یک نماد و نشانه شاخص در محله نشده است.

عناصر قدیمی و نشانه‌ای نظیر ارگ، درب قدیمی امامزاده، حوض انبار و آرامگاه سید، کاشی‌کاری داخل امامزاده، حمام و آبگرم قدیمی در بافت مجاور وجود داشته اما این‌ها مذکور در محل گسترش آرامستان نبوده است که سبب تخریب آنها شوند.

همچنین ساکنین معتقدند که گسترش آرامستان سبب توسعه محیط پیرامون خود نشده است.

۵- تحلیل داده‌ها:

نتایج به دست آمده از بررسی در این پژوهش که از نتایج مصاحبه باز به دست آمد حاکی از آن است که:

• کالبد و عملکرد:

در ارتباط با حجم ترافیک، بیش از نیمی از مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند که ترافیک با گسترش آرامستان افزایش یافته است. ترافیک موجود نیز عمدتاً در ایام خاص (عموماً در ایام تعطیل و یا در مناسبت‌های خاص) است. در بخش حمل‌ونقل عمومی نیز غالباً به ناکافی بودن حمل و نقل عمومی اشاره کرده‌اند و تعدادی از مصاحبه‌شوندگان نیز اظهار داشته‌اند که در گذشته حمل و نقل عمومی وجود داشته است؛ اما هم‌اکنون سرویس‌ها کاهش یافته است. بنابراین همانند پیش‌بینی‌های انجام‌شده گسترش آرامستان باعث افزایش استفاده از ماشین شخصی و مشکلات ترافیکی در زمان‌های اوج استفاده از آرامستان شده است.

درباره کاربری‌های مجاور بیش از نیمی از مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند که کاربری‌های اطراف و بافت محله پس از گسترش آرامستان تغییر نکرده است و عده کمی به خراب شدن تنها یک پلاک که در محل آرامستان بوده است اشاره کرده‌اند و همچنین عده‌ای به اضافه شدن مسکن جدید و کاربری‌هایی نظیر سالن پذیرایی (ایام عزاداری) اشاره کرده‌اند. عده دلیل عدم تغییر کاربری نیز قدمت و حس تعلق افراد به محیط می‌باشد.

• اقتصادی:

در ارتباط با تأثیر گسترش آرامستان بر قیمت اراضی اطراف بیش از نیمی از مصاحبه شونده‌گان معتقدند که قیمت اراضی تغییری نکرده است. تعدادی از افراد به افزایش اندک قیمت‌ها اشاره کرده‌اند (با این وجود علت افزایش قیمت ممکن است به دلایلی نظیر تورم باشد). تعداد اندکی از آن‌ها نیز به کمتر شدن قیمت اراضی اشاره کرده‌اند.

در ارتباط با مشاغل کاذب نظیر دست‌فروشی اغلب مصاحبه شونده‌گان به وجود مشاغل کاذب در ایام خاص و ایام تعطیلات و غیره اشاره کرده‌اند همچنین به بومی نبودن افراد نیز تا حدود زیادی اشاره شده است.

به طور کلی بیش از نیمی از مصاحبه‌شونده‌گان معتقدند که گسترش آرامستان بر اقتصاد آنها تأثیری نداشته است. درصد کمی از افراد نیز به تأثیر مثبت و یا تأثیر منفی این گسترش بر اقتصادشان اشاره کرده‌اند.

• اجتماعی:

درباره تأثیر گسترش آرامستان بر روحیه افراد بیش از نیمی از افراد معتقدند که این موضوع سبب تضعیف روحیه و حس ترس و ناراحتی نشده است (دلیل آن نیز اکثراً حضور در این محل از دوران کودکی و خو گرفتن با این محیط است). همچنین در میان مصاحبه‌شونده‌گان بیشتر کسانی که به موضوع ترس اشاره کردند طیف بانوان بودند. و تعداد کمی از افراد نیز به تضعیف روحیه و احساس ناراحتی، ترس ناشی از مجاورت با آرامستان اشاره کرده‌اند.

در بین مصاحبه‌شونده‌گان، اغلب افراد فضای اضافه شده آرامستان را جزئی از محیط زندگی خود می‌دانستند و درصد کمی نیز آن را به عنوان جزئی از حرم و امامزاده و یا فضای جدا افتاده می‌دانند.

به لحاظ سطح سواد و درآمدی در مجموع نظرات مصاحبه‌شونده‌گان و شواهد موجود می‌توان آنها را از نظر سطح درآمدی در سطح پایین و از نظر سواد در سطح متوسط جای داد.

در خصوص همکاری مردم در تمیز و یا زیبا نگه داشتن آرامستان عده‌ای به مشارکت افراد و خصوصاً حضور خدام افتخاری اشاره کرده‌اند و عده‌ای نیز معتقدند که مردم مشارکت لازم را ندارند.

در ارتباط با میزان رضایت افراد از مجاورت با آرامستان درصد بالایی از مصاحبه شونده‌گان از گسترش آرامستان ناراضی نبوده و آن را متعلق به آستان حضرت می‌دانند و تنها درصد کمی از افراد اعلام ناراضی‌تی کرده‌اند.

تقریباً نیمی از افراد معتقدند شکل روابط اجتماعی و الگوهای گذشته در این محدوده کاهش یافته و نیمی نیز در مجموع معتقدند الگوها و روابط همچنان به شکل‌ها و طرق متفاوت ادامه دارد.

در ارتباط با استفاده از فضای آرامستان نیز اغلب مصاحبه شونده‌گان اشاره کرده‌اند که برای اوقات فراغت به این فضا نمی‌روند و اغلب این فضا مورد استفاده زائران و مسافران و یا برپایی نماز جمعه و زیارت قبور می‌باشد.

بیش از نیمی از مصاحبه شونده‌گان اشاره کرده‌اند که تجمع افراد بی‌خانمان و معتاد در فضا وجود ندارد و عده‌ای نیز اشاره کرده‌اند، این افراد فقط برای دریافت کمک در ایام خاکسپاری می‌آیند. درصد کمی از افراد به حضور بی‌خانمان‌ها و معتادان اشاره کرده‌اند. در مجموع حضور این افراد در نمونه مورد بررسی کم‌رنگ است و دلیل آن نیز داشتن حصار و درب برای امامزاده و آرامستان و داشتن دربان می‌باشد.

• زیست‌محیطی:

با توجه به اینکه آرامستان نام برده شده غسلخانه ندارد، بنابراین مشکلی برای زیرساخت‌های آب و فاضلاب به وجود نیآورده است.

و در ارتباط با آلودگی متأثر از گسترش آرامستان این مورد نیز به وضوح قابل مشاهده بود که افرادی که در مجاورت آرامستان و در حدفاصل کمی قرار داشتند به مشکلات آلودگی اعم از بوی نامناسب خصوصاً در ساعات تابش آفتاب، هوای نامناسب و آلرژی، چرب بودن خاک و آلودگی‌های صوتی ناشی از شیون بازماندگان، تردد خودرو اشاره کرده‌اند. درباره جمع‌آوری زباله‌های نذورات نیز تقریباً نیمی از افراد اشاره کرده‌اند که مردم این زباله‌ها را جمع‌آوری می‌کنند و عده کمی نیز به رها شدن این زباله‌ها در فضا اشاره کرده‌اند.

• منظر:

در ارتباط با فضای سبز موجود در آرامستان نیمی از مصاحبه‌شونده‌گان میزان فضای سبز را کم ارزیابی کرده‌اند. و نیمی از مصاحبه‌شونده‌گان نیز این میزان را به مقدار خوب ارزیابی کرده‌اند.

در موضوع منظر و به چشم خوردن یکنواختی زیاد و یا تنوع زیاد نیز اغلب افراد این محیط و جداره آن را یکنواخت و تکراری می‌دانند و تعداد کمی نیز به دلیل اضافه شدن شبستان‌ها و مقبره شهدا محیط را متنوع می‌دانند.

عناصر آشنا با ذهن که باعث خاطره‌انگیزی در شهروندان شود نیز فضاهای قدیمی این محوطه، حوض و گنبد و گلدسته، درخت بزرگ قدیمی در این محل و غیره می‌باشد.

۶- نتیجه‌گیری

هم‌اکنون آرامستان‌ها در نظر شهروندان فضاهایی ترسناک محسوب می‌شوند. این تصور از کودکی در ذهن افراد جا می‌افتد. باید سعی کرد که این احساس از بین برود و احساسی جایگزین این تصور منفی شود. پس فضای آرامستان باید به گونه‌ای باشد که باعث بریدگی بین شهروندان و درگذشتگان نشود. آرامستانها نسبت به دیگر عناصر شهری باید دارای مدیریت و معماری خاصی باشند.

طراحی‌های فضاهای آرامستان باید به گونه‌ای باشد که به تخفیف حس تألم افراد داغ‌دیده منجر شود و با طراحی‌های محیطی و ساماندهی تأسیسات و تجهیزات داخلی آرامستان سهل‌ترین و سریع‌ترین خدمات را به مراجعه‌کنندگان ارائه دهد. برای استفاده بهینه و ساماندهی وضعیت آرامستان‌ها و درنهایت ارتقای سطح خدمات عمومی شهر و رفاه شهروندان، نیاز است تا برنامه‌ریزی مناسبی انجام شود.

با توجه به موارد پیشتر گفته‌شده و مقایسه نتایج پژوهش انجام شده با پژوهش‌های قبلی می‌توان دریافت که اغلب مطالعات در زمینه آرامستان‌ها در زمینه شهرسازی، به موضوعاتی مانند مکانیابی بهینه آرامستان‌ها اشاره کرده‌اند و در ارتباط با مشکلات آرامستان‌ها مطالعات محدودی انجام شده است. لیکن تاکنون به موضوع اثرات آرامستان بر محله‌های همجوار آن پرداخته نشده است. به طور کلی می‌توان اشاره نمود که تأثیر وجود و گسترش آرامستان‌ها بر بافت‌های همجوار، عمدتاً باعث افزایش ترافیک (در ایام خاص نظیر تعطیلات و یا مناسبت‌ها) و کاهش دسترسی مناسب می‌شود. به علاوه ممکن است سبب تغییر کاربری‌های مجاور آن‌ها شود. اغلب افرادی که در گذشته نیز در مجاورت این مکان بوده‌اند، با این محیط مأنوس می‌بوده و آن را جزئی از زندگی می‌دانند و تلاشی برای جدا کردن خود از آن نمی‌کنند. در مقابل افرادی که به تازگی در مجاورت با این اماکن سکنی گزیده‌اند، ترس بیشتری از این فضا دارند و آن را به‌عنوان فضای جدا افتاده در نظر می‌گیرند که تمایل به ترک محیط دارند. بسته به دیدگاه ساکنان و شهروندان قیمت اراضی نیز می‌تواند تغییری داشته و یا نداشته باشد. سطح درآمد و سواد افراد در مجاورت این محدوده نیز غالباً در سطح متوسط به پایین می‌باشد. میزان مشارکت آنان در امور محیط نیز با توجه به حس تعلق آنها قابل تغییر است. اغلب این نوع فضاها فاقد تنوع بصری و دارای حس یکنواختی هستند. تأثیر آرامستان بر اقتصاد مردم محلی نیز با توجه به نوع کاربری‌های تعریف شده در

مجاور آن متفاوت خواهد بود. برخی از کاربری‌ها سبب افزایش درآمد کاسبان شده و در برخی دیگر نتیجه معکوس داشته است. فضای سبز محیط آرامستانها و وجود عناصر خاطره‌انگیز که تألم بخش آنها نیز باشد در گذراندن اوقات فراغت بیشتر تأثیرگذار خواهد بود. مجاورت با آرامستان و گسترش آن‌ها به طور کلی آلودگی‌های زیست‌محیطی را خصوصاً در بافت خیلی نزدیک به آن، به همراه دارد و بوی منتشرشده و گردوخاک و چربی خاک و آلودگی‌های صوتی مجاورین با این محیط را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد.

لذا برنامه ریز شهری باید به فاصله مناسب آرامستان‌ها از بافت مسکونی توجه کند تا مشکلات ساکنین همجوار آنها را کاهش دهد. همچنین ممکن است بعضی از کاربری‌ها به دلیل نیاز مردم، تغییر کند و یا کاربری‌های جدید ایجاد شود مثل گل‌فروشی و سنگ‌قبر و مانند آن. گسترش آرامستان‌ها ممکن است بر کارایی و عملکرد برخی از کاربری‌ها تأثیر گذارد مثلاً فروش و درآمد کم یا زیاد شود. بنابراین باید عملکرد کاربری‌های تحت الشعاع، خصوصاً عملکرد اقتصادی آنها مورد بررسی قرار گیرد تا حداقل ضرر برای کاسبان اطراف ایجاد شود. ضمناً باید شعاع دسترسی کاربری‌های مهم به منظور برطرف کردن مطلوب نیاز ساکنان محله، دوباره محاسبه و عملیاتی شود. زمینه ایجاد آرامش و کاهش حس ترس و ناامنی را با ایجاد فضای امن همچنین تغییر نگرش افراد نسبت به زندگی پس از مرگ به وجود آورند (آرامستان‌هایی که در کنار امامزاده وجود دارند، به دلیل مسائل مذهبی و اعتقادات مردم آرامش بیشتری به ساکنان اطراف و مراجعه‌کنندگان می‌دهد و به دلیل تاریخی بودن این امامزاده‌ها باید مسائل مربوط به ابنیه تاریخی نیز برای آنها در نظر گرفته شود). با ایجاد مناظر جالب توجه و تنوع بصری بر آشفتگی ذهنی افراد مراجعه‌کننده به آنجا نیفزاید. با رعایت فاصله مناسب از بروز معضلات زیست محیطی جلوگیری نماید و از آلوده شدن آب و خاک و غیره ممانعت به عمل آید. مکان‌گزینی آرامستان و گسترش آن نیز باید به نحوی باشد که باد غالب از سمت آن به سمت سایر کاربری‌ها خصوصاً کاربری مسکونی نباشد. به علاوه استقرار فضای سبز حایل حفاظتی نیز از دیگر مواردی است که باید برای برنامه‌ریزی آرامستان‌ها مدنظر باشد. همچنین برنامه ریزان باید سعی در پیوند این محیط با بافت اطراف داشته باشند و با فراهم آوردن محیطی خوش منظر این فضا را همانند آیین گذشته خود تبدیل به فضای جمعی و تعاملی نمایند.

فهرست منابع

- اسماعیلی، رضا؛ حق جو، محمدرضا؛ خاکپور مقدم، پرستو (۱۳۹۰). نقش عوامل زیست‌محیطی در تعیین مکان بهینه آرامستان منطقه‌ای در نواحی شهری عملکردی به‌هم‌پیوسته نور- رویان- ایزدشهر، استان مازندران. پژوهش‌های دانش زمین، سال دوم، شماره ۵، بهار ۱۳۹۰: ۲۸-۴۰.
- آویشن، مریم؛ خمان، آزاده؛ فدایی زاده، ندا (۱۳۹۴). بررسی ضرورت ارزیابی اثرات زیست‌محیطی آرامستان‌ها. فصلنامه علمی ترویجی رسام، ۴۳(۲): ۴۳-۴۵.
- حسینی، سید هاشم (۱۳۸۹). معرفی سبک مقبره سازی متصوفه آذربایجان. نشریه هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی، ۴۳: ۵۷-۶۸.
- حقیر، سعید؛ شوهانی نژاد، یلدا (۱۳۹۰). چگونگی ارتقای جایگاه گورستان‌ها در جوانب اجتماعی و فرهنگی توسعه. فصلنامه باغ نظر، ۸(۱۷): ۸۱-۹۴.
- خمر، غلامعلی؛ پاسبان عیسی لو، وحید (۱۳۹۵). کاربرد توابع منطق فازی در محیط GIS ARC به منظور مکانیابی آرامستانهای شهر پارس‌آباد (استان اردبیل). فصلنامه آمایش محیط، ۴۳(۴۰): ۴۳-۶۶.
- زاهدی، محمد؛ شفیع، زاهد؛ زارعی مزرعه، طاهره (۱۳۹۴). برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری در آرامستان تاریخی، فرهنگی و مذهبی تخت فولاد. مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۴(۱۵): ۱۲۸-۱۴۷.
- رضایی، محمدرضا؛ تازش، یوسف؛ امیدی پور، مرتضی؛ معین مهر، آتنا (۱۳۹۶). مکانیابی آرامستان با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی دلفی فازی و سامانه اطلاعات جغرافیایی (نمونه موردی: شهر لیکک)، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۷(۲۸): ۱۶۷-۱۷۸.
- رضای نظر زاده، الهه؛ حسامی، فرید (۱۳۹۶). بهورزان و نظارت بهداشتی بر غسالخانه‌ها و آرامستان‌ها. فصلنامه پزشکی و پیراپزشکی بهورز، ۲۸(۲): ۶۶-۶۸.
- شیعه اسماعیل (۱۳۸۶). کارگاه برنامه‌ریزی شهری، چاپ پنجم. تهران: مرکز انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران
- طاهری، مرزیه؛ عباسپور، رحیم علی؛ علوی پناه، سید کاظم (۱۳۹۲). استفاده از تصمیم‌گیری چند معیاره مبتنی بر تلفیق روش‌های DEMATEL و ANP در انتخاب مکان بهینه آرامستان‌ها (مطالعه موردی: اصفهان). فصلنامه محیط‌شناسی، ۴۰(۲): ۴۸۰-۴۶۳.
- عمرانی، قاسمعلی (۱۳۹۰). اصول بهداشت و محیط‌زیست آرامستان‌ها اهمیت، مکان یابی، آلودگی‌های احتمالی، قوانین، مقررات و شناخت آرامستان‌های موجود در ایران. تهران: سازمان چاپ و انتشارات با همکاری معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی.
- فرهادی پور، احمد (۱۳۸۸). راهبردهای مکانیابی گورستان در شهرهای کشور. فصلنامه اندیشه ایران‌شهر ۴(۱۳): ۴۸-۵۱.
- کوهساری، محمدجواد؛ حبیبی، کیومرث (۱۳۸۵). تلفیق مدل AHP و منطق IO در محیط GIS جهت مکان‌گزینی تجهیزات جدید شهری (آرامستان جدید شهر سمنان). سومین همایش سیستم‌های اطلاعات مکانی، قشم: ۱-۱۲.
- گودرزی، سروش؛ غفاری، نیکخو؛ محمد مهدی، سعید (۱۳۹۳). بررسی روند تطابق آرامگاه‌ها و مقابر با فرهنگ ایرانی - اسلامی. دومین همایش ملی پژوهش‌های کاربردی در «مهندسی عمران، معماری و مدیریت شهری»: ۱-۷.
- گلی، علی؛ رحمانی، طاهره؛ علی پور فخر آبادی، محبوبه (۱۳۹۵). مکانی برای اموات، شناسایی پهنه‌های مستعد احداث آرامستان در شهر شیراز. نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۷(۲۵): ۴۳-۶۲.
- کاظمی، کیارش (۱۳۹۵). آرامستان‌ها راویان خاموش تاریخ شهر. نشریه جستارهای شهرسازی، دوفصلنامه تحلیلی، پژوهشی، معماری و شهرسازی، ۴۵(۶۸): ۴۵-۷۲.
- ملک مکان، حمید؛ فتاحی، نسرين (۱۳۹۴). بررسی حرمت زیارت قبور توسط زنان از منظر فقهای مذاهب اسلامی. پژوهش‌های فقهی، ۱۱(۴): ۸۰-۸۴۹.
- معین، محمد (۱۳۸۷). فرهنگ فارسی معین. چاپ دوم. تهران: بهزاد.
- مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۹). تفسیر نمونه، چاپ سی و نهم. تهران: دارالکتب اسلامی.
- مسعودی اصل، بهزاد (۱۳۹۵). مناظر فرهنگی و اجتماعی آرامستان میلان با رویکرد فضای باز جمعی شهری. فصلنامه هنر و تمدن شرق، ۴(۱۱): ۵۵-۶۲.
- مسعودی اصل، بهزاد؛ فرزین، احمدعلی؛ جوادی، شهره؛ براتی، ناصر (۱۳۹۷). مبانی معماری مقابر امامزادگان در ایران. ماهنامه باغ نظر، ۱۵(۶۴): ۵-۱۴.
- نوروزی فرد، هاشم (۱۳۸۵). نگاهی به آرامستان (گورستان) در شهر. ماهنامه شهرداری‌ها، ۷۶(۷۶): ۶۸-۷۱.
- Basmajian C, Coutts Ch (2013). Planning for the disposal of the dead, Journal of the American Planning Association, Vol. 76, No. 3, pp. 305-317.
- Hariyono WP (2015). Vertical cemetery, International Conference on Sustainable Design, Engineering and Construction, Procedia Engineering, Vol. 118, pp. 201-214, Available online at www.sciencedirect.com.
- Pécsek B (2015). city cemeteries as cultural attractions: Towards an understanding of foreign visitors' attitude at the national graveyard in Budapest, The Central European Journal Of Regional Development and Tourism, Vol. 7 Issue.
- Santarsiero A (2000). Environmental and legislative aspects concerning existing and new cemetery planning, Microchemical Journal, Vol. 67, pp. 140-143.
- Üçisik AS, Rushbrook Ph (1998). The impact of cemeteries on the environment and public health, Who Regional Office For Europe, Eur/Icp/Ehna 01 04 01(A) English Only, Unedited, E61937.

The Effect of the Existence and Expansion of a Cemetery on Its Adjacent Neighborhoods (Case Study: of Imamzadeh Soltan Ebrahim Cemetery of Quchan City)

Samaneh Jaliliasdrabad¹ (Corresponding Author), Shadi Shokri Yazdan Abad²

¹Assistant Professor, School of Architecture and Environmental Design, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran (s_jalili@iust.ac.ir)

²M.Sc. Student in Urban Planning, School of Architecture and Environmental Design, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran (shokri_sh@arch.iust.ac.ir)

Received
04/03/2019

Revised
31/08/2019

Accepted
11/01/2020

Available Online
19/02/2020

Introduction and Statement of the problem: Having a space for keeping humans' soul-less bodies in towns creates spaces called cemeteries that was respected in the past and existed in the main structure of the city because the connection between the world of the living and the dead was much greater. Today, because of fear of death and lack of connection between cities and cemeteries, these spaces are known as rejected spaces. The importance of the cemeteries space is to the extent that some scholars consider the beginning of sedentism to bury the dead and build the cemeteries in a specific place. Cemeteries as the ultimate home of human beings are among the urban spaces where citizens find themselves at the intersection of life and death. The design of these places should strive to create a suitable environment that will heal citizens and provide them with reflective space in addition to bury the dead. However, much of the studies in this area have focused on issues such as the location of cemeteries and their cultural and historical landscapes and less on the impact of cemeteries on the surrounding context. Population growth, in turn, increases mortality rates. Therefore, more tombs and cemeteries are needed as municipal services. This is possible in a variety of ways, such as extending the old cemeteries, creating new cemeteries, making graves multi-level and increasing their number.

Goals: One of the ways to meet the need for graves is the expansion of the old cemeteries and the direct and indirect impact of cemeteries on the whole city or its neighboring neighborhoods, in the short and long term, must be investigated. The present research seeks to investigate the effects of cemeteries on their adjacent texture in terms of various physical, social, economic, environmental, landscape, etc. dimensions.

Methodology: The current research is applied in terms of type and the method used is qualitative, Delphi technique in two rounds was used to compute the indices. At first, using Delphi method (10 experts), the important indicators in assessing the effects of cemeteries on adjacent tissue were examined, then 21 in-depth random interviews with residents and business districts (including 52% men, 48% women and 43% between 39- 20, 38% between 59-40 and 19% over 60 years) were done.

Conclusion: *Imamzadeh Soltan Ebrahim* cemetery near *Quchan* City was selected as the case study. The research findings show that the existence or expansion of the cemetery affects different dimensions of the adjacent neighborhoods. The effects of the cemeteries are mainly manifested as traffic and access problems; psychological problems; fear and insecurity, especially among women; as well as environmental problems such as unpleasant smell, noise caused by traffic, and visual uniformity. The residents' views also affect these issues: if they live in this space from childhood, they will not leave the site and land prices will not change much; but if people find this environment as an isolated place, they will try to leave the environment and the area will be vacant. Therefore, urban planners should pay attention to the appropriate

distance of the cemeteries from the residential buildings to reduce the neighboring residents' problems. Some services may also be modified due to the residents' needs, or new services may be created. The spread of cemeteries may affect the performance and efficiency of some land uses, for example, sales and income will fluctuate. Therefore, the performance of under-effect land uses, especially their economic performance, should be examined to minimize the damage to the surrounding businessmen. Meanwhile, the radius of access to important uses should be re-calculated in order to better answer the neighborhood residents' needs. Creating a calm atmosphere and reducing the sense of fear and insecurity by creating a safe environment also may modify the residents' attitudes towards the afterlife (The Cemeteries next to the Imamzadeh give more comfort to the surrounding residents and visitors because of the religious beliefs of the people, and because of the historical nature of the imamzadehs, historical building issues should also be considered.) It could decrease the mental turmoil of the visitors by creating interesting scenery and visual variety. The cemetery planning must prevent environmental problems by keeping proper distance and prevent contamination of water, soil, etc. The placement and extension of cemeteries should also be such that the dominant wind from its side should not be toward the particularly residential regions. In addition, the deployment of protective green space is another consideration that should be taken into account when planning Cemeteries. By providing a scenic environment, planners should also try to connect this environment with the surrounding texture and create a more interactive space, as they did in the past.

Key words:

Adjacent neighborhood, Physical-socioeconomic-Environmental and landscape effects, Cemetery of Quchan.

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Journal of Iranian Architecture & Urbanism. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License.

(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله:

جلیلی صدرآباد، سمانه و شکری یزدان آباد، شادی. (۱۳۹۸). تأثیر وجود و گسترش آرامستان بر محله‌های همجوار آن؛ (مورد پژوهی: آرامستان امامزاده سلطان ابراهیم، شهر قوچان). نشریه علمی معماری و شهرسازی ایران، ۱۰(۱۸)، ۱۲۷ - ۱۳۸.

DOI: 10.30475/ISAU.2020.103680

URL: http://www.isau.ir/article_103680.html

